

Valtion kirjanpitolautakunnan lausunto hakemukseen, jossa Valtiokonttori on pyytänyt lausuntoa obligaatioiden ostamisesta ja myynnistä aiheutuvien tilitapahtumien käsittelystä valtion eläkerahaston kirjanpidossa.

Valtiokonttori on pyytänyt valtion kirjanpitolautakunnan lausuntoa siitä, miten obligaatioiden ostamisesta ja myynnistä aiheutuvat tilitapahtumat tulisi käsitellä valtion eläkerahaston kirjanpidossa. Valtion eläkerahasto on valtion talousarvion ulkopuolinen rahasto, jota hoitaa Valtiokonttori.

Hakemuksessa on selostettu kaksi alla olevaa erilaista tapausta ja Valtiokonttorin käsitys niiden kirjanpidollisesta käsittelystä. Obligaatiot ovat rahaston rahoitusomaisuutta.

Tapaus I

Perustiedot:	
nimellisarvo	100
hankintahinta	110
hankintahetki	1.3.1995
liikkeeseen laskettu	31.7.1994
lainan eräpäivä (kuol. yhtenä eränä)	31.7.1999
jäljellä oleva aika 4 vuotta 5 kk =	53 kk
kertynyt korko hankintahetkeen	3
vuosikorko	5

	96919 yhdyntili (kassa)	96249 sijoitusten tili	92652 korkotulot	96212 siirtosaamiset tili
1) 1.3.1995 rahasto hankkii 100 markan nimellisarvoisia valtion sarjaobligaatioita hankintahintaan 110 mk.	110	110		
2) Hankinnan yhteydessä rahasto maksaa kertynyttä korkoa liikkeeseenlaskupäivän 31.7.94 ja ostopäivän 1.3.95 väliseltä ajalta.	3		3	
3) Koronmaksupäivänä 31.7.95 rahastolle maksetaan vuosikorko.	5		5	
Tilinpäätöksessä 31.12.95 merkitään			2	2
4) 1.8.95 ja 31.12.95 väliseltä ajalta kertynyt erääntymätön korko.				
5) nimellisarvon ja hankintahinnan välisestä erosta (10 mk) tuoton vähennykseksi vuodelle 1995 kuuluva osuus (10/53*10 kk).		2	2	
6) Koronmaksupäivänä 31.7.96 rahastolle maksetaan vuosikorko.	5		3	2
7) 30.9.1996 rahasto myy arvopaperit hintaan 105.	105	105		
8) Lisäksi ostaja maksaa korkoa ajalta 1.8.-30.9.96.	1		1	
9) Sijoitusten tilille jäänyt saldo korkotulojen vähennykseksi.		3	3	
	116	113	110	110
			8	11
				2
				2

Tapaus II

Perustiedot:	
nimellisarvo	100
hankintahinta	90
hankintahetki	1.3.1995
liikkeeseen laskettu	31.7.1994
lainan eräpäivä (kuol. yhtenä eränä)	31.7.1999
jäljellä oleva aika 4 vuotta 5 kk =	53 kk
kertynyt korko hankintahetkeen	3
vuosikorko	5

	96919 yhdyntili) (kassa)	96249 sijoitusten tili	92652 korkotulot	96212 siirtosaamiset
1) 1.3.1995 rahasto hankkii 100 markan nimellisarvoisia valtion sarjaobligaatioita hankintahintaan 90 mk.	90	90		
2) Hankinnan yhteydessä rahasto maksaa kertynyttä korkoa liikkeeseenlaskupäivän 31.7.94 ja ostopäivän 1.3.95 väliseltä ajalta.	3		3	
3) Koronmaksupäivänä 31.7.95 rahastolle maksetaan vuosikorko.	5		5	
Tilinpäätöksessä 31.12.95 merkitään			2	2
4) 1.8.95 ja 31.12.95 väliseltä ajalta kertynyt erääntymätön korko.				
5) nimellisarvon ja hankintahinnan välisestä erosta (10 mk) tuotoksi vuodelle 1995 kuuluva osuus (10/53*10 kk).		2	2	
6) Koronmaksupäivänä 31.7.96 rahastolle maksetaan vuosikorko.	5		3	2
7) 30.9.1996 rahasto myy arvopaperit hintaan 105.	105	105		
8) Lisäksi ostaja maksaa korkoa ajalta 1.8.-30.9.96.	1		1	
9) Sijoitusten tilille jäänyt saldo korkotuloksi.		13	13	
	116	93	105	105
			3	26
				2
				2

Lausunnon perustelut

Valtion talousarviosta annetun asetuksen 41 §:n 1 momentissa todetaan, että kirjanpidon ja muun laskentatoimen on annettava oikeat ja riittävät tiedot viraston ja laitoksen sekä talousarvion ulkopuolella olevan valtion rahaston toiminnasta ja taloudesta ja niiden kehityksestä. Asetuksen 49 §:n 2 momentin mukaisesti talousarvion ulkopuolella olevan valtion rahaston tilit on järjestettävä siten, että niiden avulla voidaan seurata rahaston tuloja ja menoja sekä varoja, velkoja ja omaa pääomaa.

Valtion talousarviosta annetun asetuksen 64 §:n 2 momentissa todetaan tilinpäätöksestä, että talousarvion ulkopuolella olevan valtion rahaston osalta on lisäksi tehtävä erikseen varainhoitovuotta seuraavan vuoden helmikuun loppuun mennessä rahastokirjanpitoon perustuva tilinpäätös, joka on asianmukaisesti allekirjoitettava.

Valtiokonttorin tasetilimääräyksissä on määräykset valtion talousarvion ulkopuolisten rahastojen tasetileistä. Rahaston toiminnan tuloksen selvittämiseksi laaditaan määräyksen mukaan tuloslaskelma ja

tase.

Rahastokohtaisissa laeissa voi olla säädetty kirjanpito- ja tilinpäätösmenettelyistä. Valtion eläkerahastoa koskevassa laissa (1372/29.12.1989) ei ole nimenomaisesti säädetty, että eläkerahaston kirjanpidossa noudatettaisiin kirjanpitolakia.

Rahastokirjanpidossa on jo vuonna 1967 annetuista ohjeista lähtien kuitenkin pyritty noudattamaan soveltuvien osin liikekirjanpidon periaatteita toiminnan tuloksen selvittämiseksi. Koska rahastot eroavat toisistaan huomattavasti sekä suuruutensa että toimintansa laadun perusteella, ei rahastojen tilinpäätöksestä ole yhtenäistä tilinpäätösmallia. Rahastojen tuloslaskelmat ja taseet poikkeavat siten jossakin määrin toisistaan.

Rahoitustarkastuksen luottolaitoksille antaman määräyksen (Määräys luottolaitoksen tilinpäätöksestä 6.10.1994 Nro 106.1 Dnro 18/113/94) 4 §:ssä Saamiset ja velat, joista on maksettu tai saatu enemmän tai vähemmän kuin niiden nimellisarvo todetaan

1 momentissa: "Saamiset ja velat merkitään kirjanpitoon niitä hankittaessa sen määräisinä, mikä niitä hankintahetkellä on maksettu tai saatu, oikaistuna hankintaan liittyvillä välittömällä tuotoilla ja kuluilla."

2. momentissa: "Jos saamisesta on sitä hankittaessa maksettu enemmän tai vähemmän kuin sen nimellisarvo, hankintahinnan ja nimellisarvon erotus, mikäli se on olennainen, jaksotetaan tuotoksi tai sen vähennykseksi sekä saamisen hankintahinnan lisäykseksi tai vähennykseksi saamisen juoksuajana."

Rahoitustarkastuksen määräyksen liitteenä olevassa tuloslaskelmakaavan täyttöohjeessa on todettu korkotuottojen kohdalla yli tai alle nimellisarvon hankituista saamisista "Mikäli luotosta tai saamistodistuksesta on sitä hankittaessa maksettu enemmän tai vähemmän kuin nimellisarvo (mm. nollakorkolainat), saamisesta jaksotetaan korkotuotoiksi tai niiden vähennykseksi nimellisarvon ja hankintahinnan erotuksesta tilikaudelle kuuluva osa, mikäli erotus on olennainen. Vastaerä kirjataan saamisen kirjanpitoarvon lisäykseksi tai vähennykseksi."

Valtiokonttorin lausuntopyynnössä esittämä obligaatioiden kirjaamisen ratkaisutapa eri tapauksissa vastaa Rahoitustarkastuksen antaman määräyksen 4 §:n 2 momentissa esitettyä kirjaamista ja määräyksen liitteenä olevan tuloslaskelmakaavan täyttöohjeen korkotuottojen kohdalla esitettyä tapaa. Kun muita säädöksiä ei asiasta ole ja kun rahastokirjanpidossa muutoinkin pyritään noudattamaan liikekirjanpidon periaatteita soveltuvien osin ja kun yleisemminkin ollaan valtion kirjanpidossa siirtymässä niin lähelle kirjanpitolain mukaisia käytäntöjä kuin on mahdollista, niin valtion eläkerahaston kirjanpidossa voidaan noudattaa edellä mainittua Rahoitustarkastuksen määräyksen ja määräyksen liitteen mukaisia kirjauksia, jotka vastaavat hakijan esittämää tapaa.

Valtion kirjanpitolautakunnan lausunto

Valtion kirjanpitolautakunta ei ota lausunnossaan kantaa valtion eläkerahaston obligaatioiden hankinnan laillisuuteen ja tarkoituksenmukaisuuteen.

Obligaatiot kirjataan valtion eläkerahaston kirjanpidossa hankintahintaan sijoitusten tilille. Hankinnan yhteydessä liikkeeseenlaskupäivän ja ostopäivän väliseltä ajalta kertynyt ja hankintahinnan lisäksi rahaston maksama korko kirjataan korkotulojen vähennykseksi.

Ostopäivän jälkeen ennen tilinpäätöstä sattuvana koronmaksupäivänä saatu vuosikorko kirjataan kokonaan korkotulojen tilille. Tilinpäätöksessä merkitään edellisen koronmaksupäivän ja 31.12. väliseltä ajalta kertynyt erääntymätön korko suoriteperusteen mukaisesti siirtosaamisiin ja korkotuottoihin.

Seuraavana koronmaksupäivänä rahastolle maksettu vuosikorko kirjataan osaksi siirtosaamisten vähennykseksi ja osaksi korkotuloihin.

Obligaatioiden nimellisarvon ja hankintahinnan välinen ero jaksotetaan tilinpäätöksessä tasasuuruisiin eriin juoksuajalle. Nimellisarvon ja hankintahinnan välisestä erosta merkitään tilinpäätöksessä päätet-

tävälle vuodelle kuuluva osuus tuotoksi tai sen vähennykseksi sen mukaan, oliko hankintahinta pienempi vai suurempi kuin nimellisarvo sekä vastaavasti lisäykseksi tai vähennykseksi sijoitusten tilille.

Myytäessä obligaatiot ennen lainan eräpäivää myyntihinta kirjataan sijoitusten tilille. Myynnin yhteydessä saatu korko edellisen koronmaksupäivän ja myyntipäivän väliseltä ajalta kirjataan korkotuloksi.

Myydyistä obligaatioista sijoitusten tilille jäänyt saldo kirjataan korkotuloksi tai korkotulojen vähennykseksi tai olennaisuuden periaatetta noudattaen omaksi eräkseen muuksi rahoitustuloksi tai -menoksi.

Puheenjohtaja

Tapio Leskinen

Sihteeri

Seppo Kivelä